

ЗМІСТ

Уводина	4
Ще як були ми «молодогвардійцями»	8
Харчук, Дубулати і як поцілувати себе в носа	28
Дончик, Стейнбек, Вінграновський і леопарди в Африці	43
Обличчя на берегах ріки	63
Ностальгія за епістолярією і мистецтво вигадувати історію	91
Ненаписана новела про вдову класика	100
«Класики», класики і я	122
Без цього немає літератури, або Скільки може випити письменник	196
«Як ви пишете?..»	205
Наші в Канаді	223
Острів на ім'я «Шанти»	273
Матримоніальна історія з Торонто	290
Наші в Америці	303
Світло і тіні одного життя	355
Подружжя, що нагадувало вогонь і лід	371
Минуле дивиться на нас	386
Убивство в Росії	400
Поети	412
Фіаско самодіяльного актора	458
Наш Іван і не його час	469
Легідний Михайлович	482
Чотири «о» Олександра Білаша	487
Він був найбагатший в Україні	497
Скарби і тасмунія Сергія Платонова	508
Загадка з багатьма невідомими	517
Він шукав в історії вогонь	527
Денді Дяченко	536
Академік Гримич	546
Перейти по ливні над проваляям	553
«Майже заживо похований поет»	559
Автопортрет художника в зрілості	572
Ближнє коло	704
<i>Ім'яниний покажчик</i>	718

Розумію, не все аж так прекрасно було в редакції газети «Молода гвардія», на бажання можна витягти з пам'яті й чорні сторінки твоїх тамтешніх днів, та все ж пам'ять бунтує. Ти згадуєш: «Молода гвардія» – і тобі, хай вибачить читач за таку банальність, – звучить елегійна музика. Бо то озивається твоя молодість. Не випадково ж писав Тичина: «А легко ж бути чудесним, молодим...» Можливо, ти й не був чудесним, й аж таким безжурно молодим, але сьогодні, з дистанції літ, здаєшся там собі таким. Відомо ж бо: які очі – такий світ. І що тут іще додаси?

У світовій літературі прекрасно сказано про ті гарячі ілюзії, якими нас обдаровує молодість, про наполеонівські плани й найзухваліші надії, на які вона невимовно щедра. А потім усе це з літами вивітряється. Ти опиняєшся ногами на землі і з прикрістю відкриваєш, що ти зовсім не такий всемогутній, як це тобі тоді марилося. А зради друзів, розчарування в них (яке життя людське без цього минає?!), згіржавлюють твої стосунки з людьми, підточують твою віру в них. І раптом обважніла душа мовби вкривається іржею.

Можливо, це аж надто затяжна інтродукція до теми моєї молодості в «Молодій гвардії» і тих яскравих молодих людей, яких пощастило запізнати там. І якщо в мою оповідь мимоволі вриватимуться ностальгійні чи сентиментальні нотки, то прошу читача зрозуміти: від цього мало кому адається втекти, коли обертається поглядом пам'яті туди, де (і я приєднуюся до хору тих, хто ремствує, що тоді і цукор був солодший, і вода мокріша, і трава зеленіша, і сонце ніжніше...) лишилися твої молоді літа.

Отже, вулиця Велика Підвальна (нині Ярославів Вал), 36, редакція обласної газети «Молода гвардія». Редакція загалом різношерста. «Класик» місцевого масштабу Олександр Новак, що носить піджак за секретарем обкому комсомолу й удостоюється честі писати йому полум'яні спічі, в яких закланкає комсомольців і всю молодь на нові звершення в ім'я побудови комунізму. Новак узурпував собі роль фаворита – на нього інколи з великою обережністю поглядає навіть головний редактор Микола Кіпоренко, який добре знає, що Новак у коридорах влади так може «накапати», що під редактором одразу захитається крісло. Не одного вже «зітв» Олександр Новак, хто став йому поперек дороги або чимось не сподобався – Олександр Аркадійович Новак вегетаріанцем не був.

Мабуть, єдиний на всю редакцію, хто анітрохи на Новака не зважав і не бив йому поклони, – відповідальний секретар Григорій Кримчук, чоловік, по-перше, норовливо незалежний, а по-друге, він мав у керівних комсомольських органах надійні «тітан», бо прийшов у газету звідти. Казали, що це було йому почесне заслання за невірне владомудство там, де взагалі думати було інколи навіть небезпечно.

У редакції я відразу сприязнився з доброю душею Наталею Охмачевич, що очолювала відділ сільської молоді й узяла мене під своє крило. Йй і завдячую тим, що вона оборонила мене, збуривши весь колектив, коли на Новака напав черговий приступ канібалізму і він уже роззявив на мене рота з золотими зубами. Ще мить – і проковтне.

Мої новоявлені покровителі мешкали, не повірите, у старовинному (королівському?) замку, що, як архітектурна пам'ятка, був під охороною держави. Французької мови я, звісно, не знав, крім «бон-жур» та «мерсі» з узятого з собою з Києва розмовника, так нічого й не засвоїв. Отже, з господарем паном Бенуа ми спілкувалися на мизах. Моїми товаришками-повірницями стали на два тижні Інеса та її маленька дочка, яка повіряла мені свої тасмниці.

Слід визнати, що в таких розкошах я ще ніколи не жив. Тричі ми з Бенуа випливали на яхті в океан, і я тішився, як дитина, що нас так прихильно супроводжують дельфіни.

Я, за природною трудоголіт, намагався не залишитися в боргу, будучи на повному королівському пансіоні. Написав портрети господарів і портрети-малюнки їхніх дітей.

На жаль, я не потрапив у Лувер, перебуваючи в Парижі, – занадто велика там витяглася черга і генія з київської непримітної вулички Перспективної там, видно по всьому, не чекали. Зате я побачив картини своїх улюблених художників у Орсі.

Взагалі, коли Інеса показала мені два зали, які готують вони для галереї, і наспівала солодким голосом сирени, що першу виставку вони зроблять тільки з моїх картин, це й галерею назвуть «Рафаель-арт», я, правду кажучи, геть утратив будь-яку пильність, бо розмілів од такої розкісної перспективи завоювати Францію...

«Королівський» нащадок Бенуа пообіцяв зробити мені каталог, включивши до нього мої портрети господарів, написані в Каїні, та ще замовлені ним як «домашнє завдання» у Києві портрет його дружки, замок тітоньки та всяку всячину на майбутнє.

Ми навіть склали «угоду» олівцем, підписану обома сторонами, на вигідних для обох умовах продажу моїх робіт. І, визнаю, ніде правди діти, я, як затурканий чужомовним середовищем і першою справжньою удачею юридичний невіглас, навіть не напалював на таму, аби угоду цю було оформлено, підписано й завірено нотаріусом. І що ж тепер, на драматичному повороті цього дешевого ринкового детективу, гризти лікті й посипати голову попелом за своїми картинами, яких я вже ніколи не побачу?! Адже, повіривши обцянкам авантюристики, три роки таму (!) у її черговий приїзд у Київ до матері я віддав Інесі ще два десятки своїх картин!

Розвідніло мені лише тоді, коли почув, що Інеса була в Києві, але при тому до мене не озвалася навіть по телефону. Браво, леді! Оце так нова українка! А вона ж, ця солодка парочка, ще й збиралися повезти мене до Італії, показати шедеври Відродження, від чого я скромно відмовився – не люблю аж так бути зобов'язаним своїм меценатам.

На згадку про Каїн я, лопух, маю не галерею власного імені і не каталог, а, примітивно омиуканий у своїй простакуватій довірі (хіба вона не личить геніям, питає Світлана Йовенко), написану олівцем липову «угоду», над складанням якої я не спав три ночі. І ще маю не одну мульку в голові, коли думаю про авральне розлучення Інеси з Бенуа, про те, що вона затіяла поділ майна і випросила в мене право власності на мої полотна. Я, стиснувши зуби, надіслав їй ксерокс